

УДК 37.015.3:159.964:780.614.13.071(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-4-44>

Галина ЯКІВЧУК,
orcid.org/0000-0003-2820-7604
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музикознавства, інструментальної підготовки
та методики музичної освіти
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(Хмельницький, Україна) *gavaya5548gmail.com*

ВПЛИВ КОЛЕКТИВНОГО МУЗИКУВАННЯ НА ФАХОВУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА (НА ПРИКЛАДІ АНСАМБЛЮ БАНДУРИСТІВ)

Стаття присвячена впливу колективного музикування на фахову підготовку майбутнього вчителя музичного мистецтва (на прикладі ансамблю бандуристів). Зосереджено увагу на функціонуванні творчого колективу, зокрема ансамблю бандуристів та розкриттю потенціальних можливостей особистості у колективній діяльності.

Залучення та активна участь у колективній діяльності спонукає майбутнього вчителя музичного мистецтва до розкриття творчих здібностей, що в свою чергу надає ефективну можливість професійного зростання як викладача, так і організатора ансамблю.

У системі підготовки кадрів у галузі знань «Освіта» народні інструменти і зокрема, бандура, займає провідне місце, адже є важливою складовою формування цілісного уявлення майбутнього педагога не лише про свою професійну діяльність, але й відчуття національно свідомого громадянина своєї країни.

Автор статті акцентує увагу на основних завданнях колективного музикування бандуристів, що формують професійні компетентності музиканта як: пізнавальна, практична, творча, соціальна.

Розглядаючи колективну форму музикування зазначено, що для майбутніх спеціалістів вона є невід'ємною частиною їх професійного виконавського зросту. Саме ця проблема є однією із головних у підготовці учителів музичного мистецтва, подальша педагогічна діяльність яких безпосередньо пов'язана з грою на музичному інструменті.

З'ясовано, що вплив колективного музикування на фахову підготовку майбутнього вчителя музичного мистецтва та організація гри в ансамблі для майбутнього вчителя музичного мистецтва, бандуриста – це набуття досвіду колективного музикування, яке не лише удосконалює навички гри на інструменті, чуття ансамблевого співу, але й виховує колективізм, толерантність, почуття відповідальності, дисципліни і культивує почуття національної свідомості.

Ключові слова: колективне музикування, майбутній вчитель музичного мистецтва, ансамбль бандуристів.

Galina YAKIVCHUK,
orcid.org/0000-0003-2820-7604
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Musicology, Instrumental Training
and Methodology of Musical Education
Khmelnitskyi Humanitarian and Pedagogical Academy
(Khmelnitskyi, Ukraine) *gavaya5548@gmail.com*

THE INFLUENCE OF COLLECTIVE MUSIC-MAKING ON THE PROFESSIONAL TRAINING OF A FUTURE MUSIC TEACHER (ON THE EXAMPLE OF AN ENSEMBLE OF BANDURISTS)

The article is dedicated to the impact of collective music-making on the professional training of a future music teacher (on the example of an ensemble of bandurists). Attention is focused on the functioning of the creative team, actually the ensemble of bandurists, and the disclosure of the individual's potential in collective activity.

Involvement and active participation in collective activities encourages the future music teacher to reveal his creative abilities, which provide an effective opportunity for professional growth of both the teacher and the director of the ensemble.

In the system of training teachers staff in the field of knowledge «Education», folk instruments, and in particular, the bandura, occupy a leading place, because it is an important component of the formation of a holistic view of the future teacher not only about his professional activity, but also the feeling of a nationally conscious citizen of his country.

The author of the article focuses on the main tasks of collective music-making of bandurists, which form the professional competence of a musician as: cognitive, practical, creative, social.

Considering the collective form of music making, it is noted that for future specialists it is an integral part of their professional performance growth. This problem is one of the main ones in the training of music teachers, whose further pedagogical activity is directly related to playing a musical instrument.

It was found that the influence of collective music-making on the professional training of a future music teacher and the organization of playing in an ensemble for a future music teacher, a bandur player, is the acquisition of collective music-making experience, which not only improves the skills of playing an instrument, sense of ensemble singing, but also educates collectivism, tolerance, a sense of responsibility, discipline and cultivates a sense of national consciousness.

Key words: *collective music making, future teacher of musical art, ensemble of bandurists.*

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасна вища освіта передбачає формування не лише професійно-компетентнісного вчителя, а й становлення творчої особистості, здатної проявляти себе у різноманітній діяльності, розвивати професійні й індивідуальні здібності та навички.

Історія музичної педагогіки нагромадила великі знання про розвиток педагогічних ідей у сфері музичного виховання та інструментального виконавства, починаючи з давніх часів. Поглиблені музично-педагогічні знання сьогодні необхідні кожному вчителю музичного мистецтва.

У системі підготовки кадрів у галузі знань «Освіта» народні інструменти і зокрема, бандура, займає провідне місце, адже є важливою складовою формування цілісного уявлення майбутнього педагога не лише про свою професійну діяльність, але й відчуття національно свідомого громадянина своєї країни. Саме бандура є національним символом мистецької, духовної культури України.

Поширення і популяризація ансамблевої гри на бандурі відбулося завдяки удосконаленню інструмента, зміна репертуару та виникнення концертних форм виконавства, розширення репертуарної жанрової специфіки, заснування освітніх закладів для підготовки музикантів-бандуристів тощо.

Аналіз останніх досліджень. Питання історії та практики ансамблевого бандурного виконавства розглядалися: теоретико-методологічні підходи до засад бандурного ансамблевого виконавства (С. Вишневська, І. Маринін); методичні аспекти роботи з ансамблем бандуристів найповніше висвітлювали Г. Вознюк, О. Гук, О. Гриб, М. Давидов, А. Іваниш, М. Шевченко; окремі аспекти ансамблевої гри обґрунтовували О. Герасименко, В. Губ'як, Б. Жеплинський, Т. Сідлецька, О. Смоляк). Засадничі, концептуальні питання теорії, практики, історії ансамблевого виконавства на бандурі розкрито в наукових працях таких фахівців у галузі бандурного мистецтва як Л. Воріна, О. Герасименко, В. Дутчак, Л. Мандзюк.

Формулювання цілей статті. Стаття має на меті з'ясувати важливість впливу колективного музикування у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва (на прикладі ансамблю бандуристів).

Виклад основного матеріалу. У процесі формування музично-виконавської майстерності майбутніх вчителів музичного мистецтва відбувається поглиблення спеціальних та загально-мистецьких, естетичних знань, набуваються професійні уміння та навички, розвивається специфічне музично-виконавське мислення та навички вищого рівня мислення (проекування, інтерпретування, самооцінювання, аналіз).

Як вид художньо-творчої діяльності музичне виконавство, зокрема й бандурне, має певні особливості, головною з яких є відносна самостійність процесу творення унікальної й неповторної художньої дійсності, що, в свою чергу, зумовлює багатогранність і різноспрямованість професійної підготовки бандуриста не лише як виконавця, але й диригента та педагога (Гриб О., 2013: 111).

Саме колективна форма гри розвиває творче «Я» особистості індивідуума студента, спонукає його до праці в колективі, де один відповідає за іншого і від їхньої спільної праці залежить загальний результат. Процес колективної діяльності являється поштовхом до активного протікання творчого процесу.

Ансамбль бандуристів у багатьох педагогічних навчальних закладах функціонує як художньо-творчий колектив і часто не є обов'язковою навчальною дисципліною. Тому створення та робота такого ансамблю для викладача музичного мистецтва (бандуриста) є ефективною лабораторією удосконалення професійних та ключових компонентів художнього-творчих вмінь та навичок, які чітко обґрунтував О. Якубов (Якубов О., 2009: 73) у своїх дослідженнях:

- чітке визначення функцій виконавської партії (акомпанемент, паритетний ансамблевий інструмент, соло);
- знання, усвідомлення та володіння прийомами, штрихами, засобами звуковидобування;
- вивчення і врахування специфіки виконанні інших учасників ансамблю (уміння мистецького спілкування);
- знання форми твору, закономірностей його будови, орієнтації у музичному матеріалі;
- розвиток тембро-гармонічного слуху;

– формування навичок імпровізації, інтерпретації, творення музики;

– готовність до самостійної діяльності у якості керівника виконавського музичного колективу та педагогічної діяльності.

Цікавими є думки А. Душного щодо концепції творчої діяльності студентів педагогічних університетів у процесі музично-інструментальної підготовки. Автор пропонує три основних стадії творчої активізації які безпосередньо мають відношення і до колективної форми музикування:

1. Початкова фаза – спонукання учнів до художнього процесу. Це спрощена форма «наслідування», яка містить певні творчі підходи. Власне творчість відбувається як процес відтворення, наслідування, на основі вивчення мистецьких засад лабораторії митця.

2. Наступний етап має на меті «зумовлену творчість», тобто таку, що викликана конкретним завданням (створити варіації, інструктивну п'єсу тощо).

3. Вершиною навчального комплексу є залучення учнів до «вільної», нічим не обмеженої творчої діяльності, де відбувається повне розкріпачення їх творчої енергії (Душний А., 2008: 70).

Колективна творча співпраця дуже цінується, адже це результат професійної підготовки майбутнього вчителя: музиканта – організатора – диригента – керівника ансамблю, зокрема дитячого тощо. Колективна форма музикування допомагає майбутнім вчителям відчутти себе частинкою злагодженого творчого колективу, підпорядковує колективне виконання загальному задуму, а головне – закріплює і розвиває їхні музично-виконавські уміння і навички, дає можливість самореалізовуватися.

Гра в ансамблі для майбутнього вчителя музики, бандуриста – це набуття досвіду колективного музикування, яке не лише удосконалює навички гри на інструменті, чуття ансамблевого співу, але й виховує такі риси особистості як колективізм, толерантність, почуття відповідальності, дисципліни, патріотизм тощо.

У ансамблі бандуристів студенти набувають навичок музичного виконавства, що дозволяють їм проявити себе творчо. Керівник ансамблю повинен розуміти, що педагогічне керівництво учнями або студентами, учасниками колективу, регулювання їхньої діяльності має здійснюватися не авторитарним шляхом (постійним контролем, нав'язуванням занять, примусом та ін.), а гуманно, демократично, комфортно, створенням відповідних психолого-педагогічних умов тощо.

Отже, перед керівниками ансамблів та капел постають такі основні завдання:

– навчання гри на бандурі та співу під власний супровід в обсязі, необхідному та достатньому для участі у художньо-концертній діяльності колективу;

– залучення до кращих зразків української музичної культури;

– розвиток музично-вокальних здібностей;

– сприяння розвитку індивідуальних творчих здібностей;

– сприяння формуванню естетичного смаку та духовної культури особистості;

– формування навичок ансамблевого, професійного та соціального партнерства;

– згуртування студентів у дружний творчий колектив.

Ансамбль бандуристів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії існує багато років, з часу заснування музично-педагогічного відділення. Ансамбль діє в рамках гурткової роботи. Кожного року колектив виступає в загальних концертах навчального закладу. Також ансамбль бандуристів готує окремі програмні заходи – музичні лекторії, тематичні концерти тощо. У репертуарі ансамблю завжди є українські народні пісні та вокальні твори сучасних композиторів, зокрема подільських – М. Балеми, О. Лукіна та Р. Суров'яка та ін.

Ансамбль бандуристів є учасником святкових концертів, присвячених знаменним датам академії, які відбувалися у залах Хмельницької обласної філармонії та в Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. М. Старицького, приймає активну участь у Шевченківських днях, традиційних святах нашої країни (день Незалежності, день Конституції, свято вишиванки та ін.).

Організація художньо-творчої діяльності у процесі колективних форм музикування формують уміння знаходити нове, оригінальне, критичне почуття, волю, працьовитість – найважливіші професійні якості учителя музичного мистецтва, особливо коли йдеться про вдосконалення його музично-виконавських умінь і навичок

Розглядаючи колективну форму музикування зазначимо, що для майбутніх спеціалістів вона є невід'ємною частиною їх професійного виконавського зросту. Саме ця проблема є однією із головних у підготовці учителів музичного мистецтва, подальша педагогічна діяльність яких безпосередньо пов'язана з грою на музичному інструменті.

Отже, основні завдання колективного музикування бандуристів полягають у формуванні таких професійних компетентностей музиканта:

1. Пізнавальної, що забезпечує оволодіння основними поняттями теорії та музичної грамоти, гри на музичних інструментах, знаннями музичної культури.

2. Практичної, що сприяє оволодінню основами гри на музичних інструментах, участь у колективному музикуванні, залучення до кращих зразків вітчизняної та світової музики.

3. Творчої, що забезпечує розвиток музичних та ритмічних здібностей; формування художньо-естетичного смаку; розуміння й сприймання музики залежно від стилю, жанру та характеру творів; підвищення майстерності колективної гри в ансамблі бандуристів.

4. Соціальної, що сприяє розширенню загального світогляду, музичних здібностей; формуванню навичок професійного та соціального

партнерства; забезпечує виховання громадянської свідомості, національної гідності через виконання кращих творів вітчизняної музики, професійної взаємодії в колективі, прагнення до створення комфортного доброзичливого мікроклімату в колективі (Іваниш А., 2017: 79-82).

Висновки. Таким чином, вплив колективного музикування на фахову підготовку майбутнього вчителя музичного мистецтва та організація гри в ансамблі для майбутнього вчителя музичного мистецтва, бандуриста – це набуття досвіду колективного музикування, яке не лише удосконалює навички гри на інструменті, чуття ансамблевого співу, але й виховує колективізм, толерантність, почуття відповідальності, дисципліни і що дуже важливо – гартує національну свідомість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриб О. А. Основні аспекти педагогічного досвіду роботи з ансамблем бандуристів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного ун-ту ім. В. Гнатюка*. Серія : Педагогіка. 2013. № 4. С. 109–112.
2. Душний А. І. Методика активізації творчої діяльності студентів педагогічних університетів у процесі музично-інструментальної підготовки: навч.-метод. посіб. [для студ. вищих навч. закл.] Дрогобич: Посвіт, 2008. 120 с.)
3. Іваниш А. А. Колективне музикування: до питання роботи з мішаною капелою бандуристів. *Молодий вчений*. № 7(47) липень, 2017. С. 79–82.
4. Якубов О. Ефективність методики організації художньо-творчої діяльності студентів педагогічних університетів у процесі колективного музикування. *Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний*. 2009. № 5 (52). С. 72–75.

REFERENCES

1. Hryb O. A. Osnovni aspekty pedahohichnoho dosvidu roboty z ansamblem bandurystiv [The main aspects of the pedagogical experience of working with an ensemble of bandurists] *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho un-tu im. V. Hnatiuka. Serii: Pedahohika*. 2013. № 4. S. 109–112. [in Ukrainian]
2. Dushnyi A. I. Metodyka aktyvizatsii tvorchoi diialnosti studentiv pedahohichnykh universytetiv u protsesi muzychno-instrumentalnoi pidhotovky [The method of activating the creative activity of students of pedagogical universities in the process of musical and instrumental training] : navch.-metod. posib. [dlia stud. vyshchych navch. zakl.]. Drohobych: Posvit, 2008. 120 s. [in Ukrainian]
3. Ivanysh A. A. Kolektyvne muzykuvannia: do pytannia roboty z mishanoi kapeloiu bandurystiv [Collective music-making: to the issue of working with a mixed bandurist band]. *Molodyi vchenyi*. № 7(47) lypen, 2017. S. 79–82. [in Ukrainian]
4. Yakubov O. Efektyvnist metodyky orhanizatsii khudozhno-tvorchoi diialnosti studentiv pedahohichnykh universytetiv u protsesi kolektyvnoho muzykuvannia. [Effectiveness of the method of organizing the artistic and creative activity of students of pedagogical universities in the process of collective music making] *Molod i rynek : shchomisiachnyi naukovopedahohichnyi*. 2009. № 5 (52). pp. 72–75. [in Ukrainian]